

Otto Böhtlingk & Rudolph Roth: Sanskrit-Wörterbuch, Part 1, Petersburg 1855

आर्क्षनिवया und आर्क्षनिष्कारा (v. l. für आर्क्षनिष्कारा) ff. zusammenges. aus zwei imper. - Formen der 2ten sg. gaṇa मयूरव्यंसकादि zu P. 2, 1, 72.

आर्क्षवनिता (v. l. für आर्क्षवितना), आर्क्षवसना, आर्क्षवितना und आर्क्षसेना ff. zusammenges. aus einem imperat. und einem nom. gaṇa मयूरव्यंसकादि zu P. 2, 1, 72.

आर्क्षर (von क्श्र mit आ) nom. ag. 1) *Herbeiholer, Bringer, Verschaffer* TS. 6, 2, 4, 2, 3. Çat. Br. 1, 3, 3, 10. Nir. 7, 26. सर्वरत्नानाम् MBu. 3, 10886. R. 5, 93, 34. — 2) *Bringer, Veranlasser: आर्क्षर कल्पेस्तस्य* MBu. 14, 1797. अतमनो वधमाकर्ता वासो विकृगतस्कारः Vikr. 139. — 3) *Vollbringer (eines Opfers): आर्क्षर तस्य सन्नस्य वन्नान्यो ऽस्ति* MBu. 1, 2021. रासमूयाश्चमेधानो क्रतूनां दन्तिणावताम् । आर्क्षरता N. (Bopp) 12, 45, 81.

आर्क्षलक् onomat. für einen schmatzenden, schnalzenden Ton VS. 23, 22, 23.

आर्क्ष m. 1) (von ऊ = क्हा mit आ) *Ausforderung; Kampf, Streit* P. 3, 3, 73. Naigh. 2, 17. AK. 2, 8, 2, 74. Trik. 3, 3, 412. H. 796. an. 3, 694. Med. v. 31. अनानुदो वृषो ब्रह्मिर्गार्क्षवम् RV. 2, 23, 11. युवानुमोरो प्रत्येत्याक्वम् 4, 133, 6. इन्द्रं न क्रश्चन संकृत आर्क्षवेषु 6, 47, 1. 10, 150, 5. M. 3, 93, 98. 7, 89. 11, 119. Bhag. 1, 31. Ar. 10, 67. R. 1, 1, 68, 79. 23, 9. Suçr. 4, 7, 18. 12, 11. MBu. 14, 1791. चित्रसेनेन चार्क्षवः 324. न भात्ययं ममावाप्तो कृन्धन इवाक्ववः R. 3, 68, 27. आर्क्षवशोभिन् MBu. 3, 15260. एवंविधेनाक्ववेषुष्ठितेन Ragh. 7, 64. महाक्वव MBu. 14, 1772. Ar. 8, 2. Vgl. अनुक्वव, परिक्वव. — 2) (von ऊ mit आ) *Opfer* Trik. H. an. Med.

आर्क्षवन (von ऊ mit आ) n. *Opfergabe: वे अग्ने आर्क्षवनानि भूरि* RV. 7, 1, 17. 8, 5. — Vgl. घृताक्ववन.

आर्क्षवनीय (von आर्क्षवन) adj. (in Verbindung mit अग्नि) oder m. (mit Ergänzung von अग्नि) *Opferfeuer (das die Opfergabe zu empfangen hat); so heisst im Besondern das östliche der drei Feuer des üblichen Opferheerdes (वेदि) AK. 2, 7, 19. H. 826. AV. 8, 10, 3. 9, 6, 30. 15, 6, 5. आर्क्षवनीये वैश्वानरे (द्वादशक्रवालां) अग्निश्चयति गार्क्षपत्ये माकृतम् (सप्तकपालम्) TS. 2, 2, 5, 6. 6, 3, 21. अग्निमाक्ववनीयमुपस्थापयो चकार Ait. Br. 7, 17. यस्य गार्क्षपत्याक्ववनीयो मित्रः संमग्याताम् 6. आहुतिं वाक्ववनीये जुहुयात् 8, 5, 12. पूर्वेष्विव गार्क्षपत्यमन्त्रेणाक्ववनीये चैति Çat. Br. 1, 9, 2, 4. अस्तं वन्नादित्य आर्क्षवनीये प्रविशति 2, 3, 4, 24. 4, 5, 2, 6. 6, 8, 5. 11, 3, 3, 8. इत्मात्समिधमाधायाक्ववनीये कल्पयति Kātj. Çr. 2, 7, 29. 4, 13, 16. दन्तिणाग्निराक्ववनीयवत् 5, 8, 6. 16, 4, 31. गार्क्षपत्यादाक्ववनीये स्वलक्षमुद्धरेत् पिता वा ऋषो ऽग्नीनां यदन्तिणः पुत्रो गार्क्षपत्यः पौत्र आर्क्षवनीयः Āçv. Çr. 2, 2, 4. Kūṇḍ. Up. 2, 24, 11. 4, 13, 1. Praçnop. 4, 3. पिता वै गार्क्षपत्यो ऽग्निर्माताग्निर्दन्तिणः स्मृतः । गुरुराक्ववनीयस्तु साग्नित्रेता गरीयसी ॥ M. 2, 231. MBu. 1, 3033. 3, 14285. आर्क्षवनीयागारं Çat. Br. 1, 1, 4, 11.*

आर्क्ष (von क्श्र mit आ) 1) adj. a) *herbeizuholend, verschaffend: दर्भाकाराप दात्रं प्रपच्छति Kauc. 61. भाराक्षारः कार्यवशात् (d. h. nicht regelmässig dieser Beschäftigung obliegend, sondern nur gelegentlich; im andern Falle soll die Form आर्क्ष gebraucht werden) P. 3, 2, 11, Sch. Vgl. दार्भाकार. — b) der die Absicht hat herbeizuholen, allaturus: अग्रे गच्छति भर्ता मे पलाहोरो महावनम् Siv. 4, 23. पलाहोरो ऽस्मि निष्क्रान्तस्त्वया सह 3, 68. पुष्पाहोरो यदच्छ्या । वनं ययौ MBu. 1, 3222. fem. ई MBu. 4, 435: अग्नेयोद्वाहपुत्रो मां सुराहोरो तवात्तवाम्. Vgl. आर्क्षरक.*

— 2) m. Trik. 3, 3, 4. a) *das Herbeinehmen, Herbeiholen* H. an. 3, 520. Med. r. 113. Kātj. Çr. 25, 11, 7. 14, 34. आर्क्षरिव्यामि ते नित्यं मूलानि च पलानि च । वन्यानि यानि चान्यानि स्वाहाराणि (leicht herbeizuschaffen) तपस्विनाम् ॥ R. 2, 31, 26. — b) *das Beiziehen, Anwenden* Kātj. Çr. 16, 1, 3. — c) *das Zusichnehmen von Nahrung; Nahrung (आर्क्षरति रसमस्मादित्याहारः P. 3, 3, 19, Sch.) AK. 2, 9, 56. Trik. 3, 2, 27. H. 423. an. 3, 250. Med. प्राणिनां मूलमाहोरो वलवर्णोऽसो च Suçr. 4, 4, 13. आर्क्षरनिद्राभयमैश्वरं च सामान्यमेतत्पुर्भिराणाम् Hit. Pr. 24. आर्क्षरं करु Nahrung zu sich nehmen, essen MBu. 1, 8118. 3, 7092. 13, 145. Siv. 6, 17. N. 11, 27. R. 4, 13, 18. 44, 26. Pañkāt. 191, 16. Hit. 38, 8. कृताहारक adj. Vikr. 63, 1. आर्क्षरं कल्पयामास राज्ञः er liess dem König Speise zubereiten Vid. 43. आर्क्षरनीकारविधिः das Geschäft des Essens und der Entleerung H. 38. आर्क्षरवृत्तिः Pañkāt. 77, 12. आर्क्षरशुद्धिं सन्नपुद्धिः Kūṇḍ. Up. 7, 26, 2. लघ्वाहार wenig Nahrung zu sich nehmend MBu. 3, 13985. नियताहार adj. M. 11, 77. R. 3, 39, 40. अमोक्षनियताहार adj. Vicv. 9, 19. संयताहार adj. N. 12, 45. परिमिताहार adj. Siv. 1, 5. युक्ताहारविहार adj. Bhag. 6, 17. त्यक्ताहार R. 5, 21, 21. मत्स्याहारविशेषैः Hit. 26, 16. भैक्ताहार adj. M. 11, 257. यवाहार adj. 198. निराहार adj. f. आ keine Nahrung zu sich nehmend MBu. 3, 16143. 14, 2763. R. 1, 48, 31. प्रविविक्ताहारतर Çat. Br. 14, 6, 11, 4 (= Brh. Ār. Up. 4, 2, 3). — M. 3, 105. 6, 3. R. 3, 3, 3. Suçr. 4, 119, 6. 240, 2. 247, 16. 2, 4, 3. 170, 13. Hit. 1, 79. 18, 9. Vid. 181. Vgl. अनाहार.*

आर्क्षरक (wie eben) adj. *der die Absicht hat herbeizuholen, allaturus: एधानाहारको व्रजति P. 2, 2, 19, Sch. Vgl. आर्क्षर 1, b. — Am Ende eines adj. comp. = आर्क्षर Speise; s. u. आर्क्षर 2, c.*

आर्क्षरसेव (आर्क्षर Nahrung + से) m. *Lympe, einer der sieben Bestandtheile des Körpers, H. 620.*

आर्क्षरिक N. *eines der fünf Körper der Seele bei den Gāina, Colebr. Misc. Ess. II, 194.*

आर्क्षर्य (von क्श्र mit आ) 1) adj. a) *herbeizuholen, herbeizuschaffen: दक्षेयुरार्क्षर्यणाहितान्निम् Āçv. Çr. 6, 10. Kātj. Çr. 2, 6, 11. Sāmṛhjak. 32. अनार्क्षर्य M. 8, 202. — b) auszuziehen, zu entfernen Suçr. 4, 92, 18. — c) was immer wieder entfernt werden kann, zufällig, äusserlich Trik. 3, 1, 20. आर्क्षर्ययोग ad Çik. 94. अग्निपर्ये der etwas Ausserliches, die Tracht, die Verzierungen betreffende Theil einer theatralischen Darstellung H. 283. — 2) m. (sc. वन्ध) *eine bes. Art Verband Suçr. 1, 53, 14. — 3) n. a) was mit Ausziehen zu behandeln ist, das Ausziehen Suçr. 1, 14, 19. 28, 9. 29, 7. — b) Ausrüstung, Geräte: मधुमान्भवति मधुमदस्यार्क्षर्यं भवति AV. 9, 1, 32. यदार्क्षर्यणि प्रेतते 6, 18.**

आर्क्षर्य m. 1) *Eimer, Trog, Schlüssel Nir. 3, 26. म्हामाह्वमग्निं सं नवते RV. 6, 7, 2. निराह्वानाः कृणोतान् सं वरत्रा दधानान् । मिश्रामह्वा अघृतमृद्धिणाम् 10, 101, 5. पूर्णा आर्क्षर्या मर्दिरस्य मधः 112, 6. 1, 34, 8. Tränke in der Nähe eines Brunnens P. 3, 3, 74. AK. 1, 2, 3, 26. H. 1092. Sch. zu Çik. 39. — 2) Anruf Duar. im ÇKDr. Bez. einer liturgischen Formel (शोसावोम्) Ait. Br. 2, 33, 38. आर्क्षवश्च किंकारश्च प्रन्तावश्च 3, 23. व्याह्ववम् ohne Anwendung des Anrufs 37. शोसावोमिः पुञ्जैराह्वय तूष्णींशंसं शंसेडुपांशु सप्रणवमसंतन्वनेष आर्क्षवः Āçv. Çr. 3, 9, 10, 18. — 3) Kampf Duar. im ÇKDr. Vgl. आर्क्षव. — 4) falsche Lesart für आर्क्षर Pañkāt. I, 438; vgl. Bull. hist.-phil. VIII, 129 oder Mél. asiat. I, 296. — In der*